

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА КАО ЧИНИЛАЦ ЗАПАДНОБАЛКАНСКОГ БЕЗБЈЕДНОСНОГ ПОТКОМПЛЕКСА

Прегледни научни рад

DOI: 10.5937/zurbezkrim2101045T	COBISS.RS-ID 134946049	УДК 327.56(497.6):327.39(497-15)
---------------------------------	------------------------	----------------------------------

Борис Тучић¹

Факултет безбједносних наука
Универзитет у Бањој Луци

Апстракт: Ослањајући се на основне теоријске поставке Копенхашке школе, а посебно секторско поимање безбједности те теорију регионалног безбједносног комплекса, у раду се анализира безбједносна ситуација у Босни и Херцеговини (БиХ), њене импликације на шире, западнобалканско безбједносно окружење, као и допринос којег безбједносна ситуација у БиХ остварује у контексту диференцирања западнобалканског безбједносног поткомплекса у односу на шири европски безбједносни идентитет под чијим утицајем се регион налази. Циљ рада је да се укаже на кључне факторе који детерминишу безбједносну ситуацију у БиХ и региону, као и на специфичност безбједносног контекста у БиХ која се огледа у суштинској неодвојивости његове политичке и социјеталне димензије, јер је питање колективног идентитета у БиХ, као категорије социјеталне безбједности, искључиво позиционирано на етнополитичким премисама манифестованим кроз њену дејтонску уставну структуру и консочијативни карактер њеног политичког система. Самим тим, један од закључака рада јесте да се узроци неповољне безбједносне ситуације у БиХ те њених негативних импликација по регион, примарно морају тражити у перманентном конфликту три етнополитичка идентитета и дисфункционалности политичких механизма за њихово рјешавање, као и неадекватности политика које кључни репрезенти европског безбједносног идентитета, попут Европске уније и НАТО-а, примјењују према дејтонској БиХ готово од њеног успостављања.

Кључне ријечи: БиХ, западнобалкански безбједносни поткомплекс, политичка безбједност, социјетална безбједност, Србија, Хрватска, европски безбједносни идентитет, ЕУ, НАТО.

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Вјероватно два најеминентнија представника тзв. Копенхашке школе, Бери Бузан (Barry Buzan) и Оле Вивер (Ole Weaver), понудили су, у основи,

¹ Аутор за кореспонденцију: др Борис Тучић, доцент на Факултету безбједносних наука Универзитета у Бањој Луци, имејл: boris.tucic@fbn.unibl.org.

неореалистичку теоријску поставку у којој су регионе, као релативно аутономне безбједносне комплексе, са властитом унутрашњом динамиком, али и сложеним међусобним односима и интерконекијама са окружењем у којем дјелују, издвојили као кључне актере савременог међународног политичког и безбједносног система (Buzan & Weaver, 2003). Унутар регионалних безбједносних идентитета, у одређеним случајевима, јављају се ужи безбједносни поткомплекси који се, с једне стране, ослањају на шири оквир под чијим се утицајем налазе, али се, с друге, карактеришу и низом иманентних својстава која их од регионалног безбједносног комплекса одвајају (Kelly, 2007; Santini, 2017). Крећући се у задатој теоријској матрици, у раду се настоје сагледати основне карактеристике Западног Балкана као безбједносног поткомплекса у односу на шири, европски безбједносни оквир са којим је чврсто повезан, перспектива западнобалканског безбједносног идентитета и, посебно, утицај којег БиХ, са својом сложеном унутрашњом безбједносном динамиком, индукује на шире окружење, манифестујући се као један од кључних чинилаца очувања безбједносног идентитета Западног Балкана. Разматрање кључних питања у оквиру овако постављеног предмета истраживања реализује се уз примјену појмовно-категоријалног апарата и методолошког инструментарија науке о међународним односима и безбједности те кроз неколико аналитичких равни: равни идентификације кључних својстава западнобалканског поткомплекса који га диференцирају и одвајају од ширег, европског комплекса, равни сагледавања основних фактора и карактеристика интерног безбједносног контекста у самој БиХ, равни природе односа БиХ са другим релевантним западнобалканским субјектима, примарно Србијом и Хрватском те равни непосредног односа БиХ са кључним носиоцима европског безбједносног идентитета, као што су Еропска унија и НАТО. На крају анализе, дата су закључна разматрања аутора.

ОСНОВНА СВОЈСТВА ЗАПАДНОБАЛКАНСКОГ БЕЗБЈЕДНОСНОГ ИДЕНТИТЕТА

Крвави распад савезне државе и ратови за „југословенско наслијеђе“ (Бакић, 2011: 109–139) током деведесетих година прошлог вијека, са својим вишедимензионалним импликацијама, диференцирали су политички простор бивше СФРЈ у односу на преостали дио европског континента. Насупрот интегративних процеса који су, крахом биполаризма, на остатку континента све више добијали замаха и доприносили изградњи новог европског безбједносног идентитета, структурално и институционално оличеног у Европској унији и НАТО-у, подручје бивше СФРЈ кретало се у супротном смјеру, суочавајући се са феноменима балканизације (Тодорова, 2015) и сукцесивних оружаних сукоба у форми грађанског рата са међународним учешћем. Другим ријечима, за разлику од европског безбједносног комплекса те интеграције, либерализације и десекуритизације као његових основних карактеристика, простор који се од 1998. године означава неспретном геополитичком ситуацијом, карактеристичан је по својим кључним својствима.

литичком кованицом „Западни Балкан” наметнуо се као засебан, али не и у потпуности заокружен безбједносни контекст у чијем средишту су били феномени и процеси по својој природи „на другој страни клатна” у односу на оне којима се карактерисао шири европски безбједносни оквир (Skočajić – Juvan & Grizold, 2017). Након почетне фазе израженог лутања и неуспјеха кључних европских и, уопште, међународних чинилаца да оружане сукобе у појединим бившим југословенским републикама, уколико већ нису могли бити спријечени, што прије зауставе, појавиле су се дилеме на којим основама градити будуће односе према овом турбулентном подручју – постепено га инкорпорисати у шири политички и безбједносни европски оквир или га третирати као екстерни безбједносни изазов. Дилема је отклоњена крајем деведесетих година прошлог вијека, етаблирањем свеобухватног политичког приступа региону те отварањем перспективе интеграције западнобалканских држава у Европску унију и НАТО и, на тај начин, увлачења трансформисаног западнобалканског поткомплекса у шири европски безбједносни комплекс. Номинално, са успјешном реализацијом интегративних процеса, спровођењем неопходних реформи и развојем регионалне сарадње, превлачење (енг. *Overlay*) западнобалканског поткомплекса од стране европског безбједносног комплекса све више би долазило до изражаја, са крајњим исходом у њиховом потпуном идентитетском стапању (Вучић и Миленковић, 2014).

Међутим, без обзира на различите (не)успјехе држава региона на европском путу или, пак, улазак неких од њих у НАТО, западнобалкански безбједносни идентитет је и даље присутан и јасно видљив. Његова специфичност посебно се огледа у чврстој испреплетености политичке (Weaver, 2011) и социјеталне (Панић, 2009) безбједносне димензије (Leka, 2020: 207), у смислу да су питања националног, вјерског и културног идентитета и даље кључна, а у појединим западнобалканским државама, и једина основа мобилизације политичког легитимитета и политичке артикулације. Изузимајући глобалне пријетње, земље региона безбједносне опасности идентификују примарно у међуетничким и међурелигијским односима те су, у овом контексту, далеко више окренуте једне према другима него према екстерним факторима, развијајући интерну регионалну безбједносну динамику различиту у односу на ону која је присутна на остатку континента. Без обзира на укљученост земаља региона у интегративне и реформске процесе различитог интензитета, а чији резултат је, између осталог, дјелимично преузимање одређених елемената европског безбједносног идентитета, Западни Балкан још увијек егзистира као релативно аутономна безбједносна цјелина. Иако би и неке друге западнобалканске државе, попут Сјеверне Македоније, могле послужити као добар примјер, чини се да специфичне безбједносне карактеристике региона највише до изражаја долазе у БиХ те ћемо наставак текста посветити најзначајнијим својствима, феноменима и процесима који не само да креирају безбједносни контекст у овој државној заједници већ знатно утичу на укупно безбједносно стање у региону.

АКТУЕЛНИ БЕЗБЈЕДНОСНИ КОНТЕКСТ У ОКВИРУ ДЕЈТОНСКЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Двадесет и шест година од закључења Дејтонског мировног споразума којим је, како се то обично каже, заустављен грађански рат те дефинисана њена уставноправна структура и политички систем, БиХ не само да и даље карактерише висок ниво секуритизованости укупне политичке, али и социјеталне, војне, економске па чак и еколошке сфере, већ представља и дубоко подијелену и фрагментирану друштвено-политичку заједницу чији су ријетки хомогенизујући фактори искључиво екстерног карактера. Корисни перманентне секуритизације могу се идентификовати, прије свега, у супротстављеним перцепцијама, а, самим тим, и односу према дејтонској структури БиХ од стране кључних унутрашњих, али и међународних политичких чинилаца. Другим ријечима, три конститутивна народа на различите начине перципирају те граде однос према БиХ, али и према њена преостала два конституента. С једне стране, бошњачки политички актери, као репрезенти појединачно најбројнијег народа, отворено настоје готово сваки политички процес и активност функционално подвести под матрицу унитаризације унутрашње структуре БиХ, са крајњим циљем укидања ентитета и успостављања „грађанске државе” у оквиру које би односи били уређени у складу са потребама те идентитетским вриједносним елементима једног народа у БиХ (Странка демократске акције, 2019). Паралелно с процесима формалне и, што је чешће случај, неформалне ревизије дејтонске уставне структуре, реализују се покушаји вјештачког наметања „босанскохерцеговачког идентитета”, као „заједничке одреднице свих грађана БиХ и осјећаја припадности држави БиХ” (Максимовић, 2019). Овакви процеси по аутоматизму доводе до реакције, прије свега, из Републике Српске, као државотворног оквира српског народа у БиХ, али и једног од потписника кључних анекса Дејтонског мировног споразума² те снажне секуритизације свих питања везаних за положај српског народа у овој бившој југословенској републици. Представници хрватског народа чији је положај у оквиру ФБиХ угрожен бошњачком преминацијом те, за разлику од српског народа и Републике Српске, непостојањем одговарајућег уставног и политичко-институционалног оквира који би хрватском народу омогућио адекватну заштиту и политичку аутономност, овакве пројекције бошњачких политичких актера такође виде као непосредну политичку опасност те пажњу усмјеравају ка обезбјеђењу „једнакоправности” хрватског народа у БиХ, а посебно у ФБиХ, посредством измјена изборног законодавства којим ће се, уз имплементацију Одлуке Европског суда за људска права из здруженог случаја „*Sejdic and Finci v. BiH*” (Bardutzky, 2010), хрватском народу омогућити да бира власти, легитимне политичке представнике, а не да то у име њих чини бошњачко бирачко тијело (Хрватски медијски сервис, (2020, 25. септембар)).

² Ту се посебно истичу Анекс IV који чини Устав БиХ те Анекс X којим су регулисани цивилни аспекти имплементације Дејтонског мировног споразума, укључујући и позицију и надлежности високог представника међународне заједнице у БиХ.

Уз сложене односе између три конститутивна народа и њихових политичких репрезентата који се преливају (енг. *spill-over*) на све сфере друштвеног живота, одржавајући сталан осјећај угрожености и секуритизације, додатну отежавајућу околност по унутрашње односе и, посебно, политичку и социјеталну безбједност, представља и дјеловање високог представника у БиХ који је низом својих вануставних одлука у значајној мјери модификовао дејтонску структуру и дистрибуцију надлежности између појединих нивоа власти, по правилу, на штету ентитета, конкретније, Републике Српске. Посљедњих неколико година, у околностима релативног слабљења инструмената моћи високог представника услјед политичког одговора из Републике Српске (Народна скупштина Републике Српске [НСРС] 2021), његов *modus operandi* преузео је Уставни суд, номинално институција БиХ, али истовремено и једини уставни суд у Европи те један од два у свијету, у којем су ангажована и тројица страних судија који, уз судије из реда бошњачког народа, прегласавањем намећу одлуке са снажним унитаристичким импликацијама.

Односи домаћих актера и акумулирана неријешена питања везана за њену егзистенцију, функционалност и правац политичког развоја те, као што ће се видјети, низ системских грешака релевантних међународних фактора, политичку и социјеталну безбједност БиХ одржавају у стању перманентне угрожености, минимизирајући могућности заједничког дјеловања чак и по питањима која, попут још увијек актуелне пандемијске кризе, представљају идентичну безбједносну пријетњу за све.

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА И ЗАПАДНОБАЛКАНСКИ БЕЗБЈЕДНОСНИ ПОТКОМПЛЕКС

Полазећи од њене етничке и уставноправне структуре, аутономности политичког дјеловања њених ентитета и етничких колективитета, али и заједничке југословенске прошлости те актуелних формалних веза са већином осталих земаља региона, безбједносни контексти БиХ и Западног Балкана у међусобном су односу чврсте повезаности и детерминисаности. Безбједносна ситуација у БиХ, посебно на политичкој и социјеталној равни, транспонује се на већину осталих земаља региона, на сличан начин као што се дјеловање осталих западнобалканских држава, а посебно Србије и Хрватске, иако је ова друга 1. јула 2013. године постала чланица Европске уније и тиме се, формално, прикључила ширем, европском безбједносном идентитету, одражава на унутрашње односе у БиХ. При томе, без обзира што по стандардима међународног права, али и одредбама Анекса IV Дејтонског мировног споразума, БиХ представља јединствену државу која је преузела међународноправни континуитет од некадашње „Републике БиХ”, укључујући и чланство у ОУН³, хетерогеност у приступу бројним питањима посебно долазе до изражаја у дјеловању БиХ на међународном плану, укључујући и односе са појединим западнобалканским државама, међу којима се посебно

³ Члан I – 1 Устава БиХ.

издвајају Република Србија и Република Хрватска те ћемо се у наставку овог дијела осврнути на кључне политичке моменте у савременим односима БиХ са ове двије сусједне земље. Политичке и социјеталне безбједносне опасности на Западном Балкану, у чијем средишту су ентитичко-вјерски идентитети, манифестују се по принципу трипартитности, као што је случај са односом БиХ – Србија – Хрватска или, с друге стране, односом Србија – Македонија – Косово, уколико се у фокус разматрања постави албанско национално питање и безбједносне опасности које оно индукује.

Што се тиче Републике Србије као једног од потписника дејтонског уговорног пакета, може се идентификовати оштра дистинкција између односа који се развијају између Републике Српске и Србије, с једне, те федералног дијела БиХ или институција БиХ и Србије, с друге стране. На основу могућности предвиђених чланом III – 2 Устава БиХ, Српска и Србија су још септембра 2006. године потписале Споразум о успостављању специјалних паралелних веза, као шире платформе развоја међусобних односа у различитим областима, док од 1992. године дјелује и Политичко-економско представништво Републике Српске у Београду, са основним задатком да олакшава и координише развој сарадње између два субјекта. Иако су њихови односи у постдејтонском периоду пролазили кроз различите фазе, Српска је, природно, узимајући у обзир да и са једне и са друге стране Дрине живе припадници истог народа, наслоњена на Србију и по бројним питањима настоји пратити званичну политику Београда. На примјер, БиХ је једина земља у региону која, због противљења Републике Српске, није признала једнострано проглашену независност Косова и Метохије из 2008. године. Такође, пратећи званичну политику војне неутралности Републике Србије, али и одбијајући могућност постављања „НАТО границе“ на Дрини, Српска се оштро противи приступању БиХ Сјеверноатлантском савезу, што је изражено и кроз Резолуцију Народне скупштине Републике Српске о заштити уставног поретка и проглашењу војне неутралности из 2017. године која, додуше, не таргетира искључиво НАТО, већ садржи уопштenu формулацију војне неутралности у односу на постојеће војне савезе до расписивања референдума у Републици Српској на којем би била донијета коначна одлука по овом питању (Народна скупштина Републике Српске, 2017). Уопште, развој односа и чврсто ослањање на Србију, као регионално најснажнијег политичког, војног и економског актера, за Републику Српску представља један од кључних фактора јачања безбједности у околностима снажних притисака не само унутрашњих већ и различитих међународних фактора.

С друге стране, актери на бошњачком политичком спектру, али и актери чија је основна политичка платформа „државност“ и „сувереност“ БиХ, регионално позиционирање и дјеловање Републике Србије по правилу посматрају кроз призму безбједносних опасности и секуритизације. Двије су основне групе разлога за овакву перцепцију. У једну спадају, условно речено, наслијеђени фактори посредством којих је етаблирана и развијана концепција о само једном народу као жртви оружаних сукоба у периоду 1992–1992. године и Србији као „агресору“ (Дупљак, 2001; International Crisis Group,

2011) која се, дијелом по инерцији, а у основи циљано транспонује до данашњих дана. Друга група фактора везана је за страхове ове групе политичких актера од промјена односа снага у региону и евентуалних импликација по унутрашње односе у БиХ, посебно у контексту позиције Републике Српске. Истовремено, то не спријечава бошњачке политичке актере да, пратећи етничку линију, настоје развијати интензивну сарадњу са политичким актерима у Рашкој области (Санџаку) у Републици Србији, а недавно је БиХ у Новом Пазару отворила и своје конзуларно представништво.

Република Хрватска је, попут Србије, потписник Дејтонског мировног споразума. Иако би се на генералној равни односи између БиХ и Хрватске у постдејтонском периоду могли оцијенити задовољавајућим, једно од кључних питања у односима између двије земље посљедњих година јесте положај хрватског народа у БиХ и његова борба за политичку равноправност, у смислу осигурања права на избор својих легитимних политичких представника, а за које је Хрватска у појединим фазама исказивала различит ниво заинтересованости, од релативизације и инертности, до отвореног испољавања забринутости (Национал (2020, 25. септембар)). Према хрватском законодавству, грађани БиХ хрватске националности имају право на олакшано стицање држављанства и путних исправа Републике Хрватске те се неријетко манифестују као битан фактор у изборном процесу за хрватски Сабор. Прво као кандидата за чланство, а данас и као чланице Европске уније и НАТО-а, званична политика Хрватске према БиХ је усмјерена на јачање добросусједских односа и пружање подршке БиХ на њеном „европском путу”, међутим, то свакако не значи да по појединим питањима није долазило до озбиљних заостравања у међусобним односима, попут питања изградње пељешког моста и, по оцјени политичких актера са сједиштем у Сарајеву, озбиљног нарушавања територијалног интегритета БиХ и онемогућавања приступа отвореном мору (Хусеиновић, 2018); (Јазвић, 2019). БиХ са Хрватском има најдужу копнену границу од 1047 километара и низ отворених територијалних питања, од подручја Неума, преко обале ријеке Уне до пограничног подручја између Бихаћа и Коренице.

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА И ШИРИ ЕВРОПСКИ БЕЗБЈЕДНОСНИ КОМПЛЕКС

Као и остале земље региона, БиХ је активно укључена у интегративне процесе у западне политичке, економске и безбједносне структуре, чији је крајњи исход, између осталог, трансформација нестабилних западнобалканских држава у складу са прерогативима и стандардима европског безбједносног комплекса. Два кључна институционална ауторитета у процесима трансформације су свакако Европска унија и НАТО, међутим, чини се да су резултати досадашњих активности у овом правцу далеко од очекиваних, посебно када је ријеч о БиХ.

Номинално, БиХ је на зачељу „западнобалканске колоне” по оствареним резултатима у процесу стабилизације и придруживања, као кључном политичком инструменту регионалног приступа Европске уније овом подручју. Иако представља један од ријетких хомогенизујућих фактора у дубоко подијељеном и веома конфликтном политичком простору БиХ, процес европских интеграција, од закључења уговорних односа са европском организацијом 2008. године, оптерећен је бројним застојима и кризама за шта одговорност не сносе само политички актери у БиХ. Као један од проблема намеће се питање „помирења” сложене и високо децентрализоване уставно-правне и институционалне структуре БиХ са захтјевима ефикасне реализације обавеза које из процеса придруживања, односно, приступања проистичу. У том смислу, могуће је идентификовати два супротстављена гледишта. С једне стране, постоји легалистички приступ чији су главни заговорник институције Републике Српске које указују да се обавезе из процеса успјешно могу реализовати у постојећим, дејтонским уставним оквирима, о чему свједоче и резултати које у овом контексту остварује управо Република Српска. Насупрот овом, постоји приступ, оличен кроз ставове и дјеловање политичких актера са сједиштем у Сарајеву, који подразумева покушај манипулације интегративног процеса у правцу потпуног редефинисања уставне структуре, централизације и јачања позиције и надлежности институција на нивоу БиХ. У судару два супротстављена концепта, без обзира на номинални компромис изражен кроз „Систем координације у процесу европских интеграција у БиХ” (Савјет министара, 2016), посредством којег се настоји обезбиједити координисано и кохерентно дјеловање свих нивоа власти у процесу европских интеграција, у складу са њиховим уставним надлежностима те осигурати иступање БиХ „једним гласом” у односима са Бриселом, основна карактеристика „европског пута” БиХ је застој и перманентна секуритизација процеса. Истовремено, оваквој ситуацији у прилог иде често неадаптиран и недовољно флексибилан приступ саме Европске уније која сваки формални корак напријед БиХ у процесу условљава реализацијом захтјева који не проналазе непосредно утемељење у *acquis*-у, који су непримјерени за земљу са статусом у процесу какав има БиХ те, посебно, који дубоко задиру у уставну конфигурацију и надлежности ентитета чиме је њихова реализација унапријед осуђена на неуспјех. Довољно је осврнути се само на услове које је Европска комисија поставила пред БиХ у контексту одобравања статуса кандидата за чланство, међу којима су и они који се односе на трансфер значајног дијела надлежности у области правосуђа са ентитетског на нивоу БиХ, укључујући и поједине функције уставних судова те легализацију низа недејтонских, односно, неуставних институција, али и процеса и пракси на нивоу БиХ који су успостављени и етаблирани под притиском међународног фактора, а примарно Канцеларије високог представника (European Commission, 2019). Уједно, позиција БиХ као земље која је укључена у процес европских интеграција непомирљива је са њеним статусом територије која се налази под својеврсним међународним протекторатом, персонализованом управо у високом представнику, и поред тога

што је Унија са својим чланицама највећи финансијер Канцеларије високог представника и његовог дјеловања (Канцеларија високог представника [ОХР] 2021). Суочена са бројним интерним проблемима системске природе те не успијевајући да понуди конкретну и јасну европску перспективу чије остварење би се темељило на примјеренијим политичким и економско-финансијским инструментима, Унија је знатно изгубила своју трансформативну моћ (Ковачевић, 2019: 26–49) у односу на цјелокупан регион, а посебно у односу на земљу са тако сложеним односима каква је БиХ.

Што се тиче НАТО-а као другог ауторитета уз чију асистенцију БиХ треба реализовати неопходне реформе које ће јој обезбиједити превазилажење балканског и прихватање европског (евроатлантског) безбједносног идентитета, ситуација је још комплекснија. И док по питању процеса европских интеграција постоји номинални консензус свих њених конституената и њихових политичких представника, питање интеграције БиХ у НАТО већ само по себи подразумева оштре подјеле, секуритизацију и политичке тензије. Као што је поменуто, као кључни противник уласка БиХ у НАТО манифестују се институције Републике Српске које по овом питању прате званичну политику војне неутралности Републике Србије. Самим тим, без обзира на присуство НАТО снага у БиХ, додуше у спецификованијем облику него што је то било раније те, без обзира на сарадњу коју Оружане снаге БиХ остварују са овом војно-политичком организацијом, у односима БиХ и НАТО-а ни номинално нити суштински не користе се уобичајени стратешки, плански и оперативни инструменти инхерентни земљама које се налазе на формалном путу ка чланству у НАТО.

Досадашњи развој међусобних односа указује да је централни циљ и Европске уније и НАТО-а у односу на регион Западног Балкана пресијецање „руског малигног утицаја” на овом подручју (Радио Слободна Европа (2019, 2. јул), чиме би се, по датој пројекцији, обезбиједило његово снажније наслањање на евроатлантски политички, безбједносни и сваки други идентитет те далеко виши степен безбједности у „европском дворишту”. При томе, у фокусу корективног дјеловања западних сила на западнобалканском подручју су колективни идентитети и политике који се идентификују као „промотери” руског присуства на овом подручју.

Уз нестабилност коју индукује на њеним спољним границама, Западни Балкан је у односу на Европску унију и „извозник” специфичних безбједносних пријетњи, међу којима се издвајају оне везане за тероризам (Вукоичић, 2018: 103–117), посебно у свјетлу повезаности појединих лица и организованих група које су учествовале у оружаним сукобима у региону деведесетих година прошлог вијека или, пак, у ратним сукобима на подручју Сирије, са терористичким актима којима је Западна Европа изложена посљедњих година. Према постојећим подацима, седам организација које своје испоставе имају и на простору БиХ налазе се на листи санкционисаних субјеката због повезаности са тероризмом, а коју редовно објављује и ажурира Савјет безбједности ОУН (United Nations Security Council, 2021).

ЗАКЉУЧАК

Својим унутрашњим односима, акумулираним политичким и безбједносним проблемима, специфичном интерном безбједносном динамиком и, посебно, транспозицијом своје унутрашње комплексности и недоречености на односе са другим земљама региона, примарно Републиком Србијом и, у нешто мањој мјери, Републиком Хрватском, као потписницима Дејтонског мировног споразума и перципираним матичним државама два од три њена конститутивна народа, БиХ се манифестује као један од кључних чинилаца западнобалканског безбједносног поткомплекса.

Унутрашњи политички и социјетални безбједносни контекст у БиХ, уз повремене и релативно краткотрајне „детант фазе”, од потписивања Дејтонског мировног споразума до данас изразито је неповољан, а у његовом средишту садржане су опречне перцепције БиХ као конституционалног, политичког па и културног оквира за аутономно упражњавање идентитетских садржинских елемената њених конститутивних народа. Другим ријечима, у средишту унутрашњег конфликта садржана је колизија између концепта који инсистира на очувању и заштити дејтонског уставног и политичког оквира као гаранције аутономности на етничким и вјерским критеријима успостављених колективних идентитета те концепта који тежи прекомпозицији унутрашње структуре БиХ и успостављању новог – „грађанског” БиХ идентитета који садржи претпоставке за политички и безбједносно веома опасне процесе мајоризације од стране најбројнијег конститутивног народа и утапања традиционалних етновјерских идентитета у вјештачку идентитетску матрицу која почива на „босанским” националним прерогативима. Концептуална супротстављеност на овом, базичном нивоу, резултује сталном секуритизацијом готово свих релевантних питања на друштвеном спектру, дубоком подијељеношћу и тензијама у јавном дискурсу које укључују и питање самог опстанка БиХ као политичке заједнице.

Уједно, уз заоставштине ратне прошлости, унутрашње прилике у БиХ снажно се рефлектују и на односе у региону, посебно у доминантном етничком троуглу – Срби, Хрвати, Бошњаци који, уз неријешене српско-албанске, односно, македонско-албанске односе, представља кључ стабилизације региона и његове постепене безбједносне трансформације.

У најмању руку, подједнаку одговорност за неповољно политичко-безбједносно стање у БиХ, а посредно и у региону, сноси и снажно присутан међународни фактор, почевши од превазиђеног, контрапродуктивног и правно веома упитног високог представника међународне заједнице у БиХ, до Европске уније и НАТО-а као субјеката који, умјесто да се манифестују као кључни фасилитатори безбједносно-идентитетске транзиције овог подручја, својим неадаптираним приступима и политикама, а често и једностраним ангажовањем у корист једног од три конститутивна актера, доприносе продубљењу неповољне ситуације. У интеракцији елемената два безбједносна идентитета, превага и даље иде на страну западнобалканског,

док се европски идентитет, оличен прије свега у дјеловању и политикама Европске уније, показује као недовољно потентан да оствари кључан трансформативни утицај те чвршће инкорпорише ово осјетљиво подручје у властити стабилизирајући оквир.

ЛИТЕРАТУРА

- Бакић, Ј. (2011). *Југославија: Разарање и његови њумачи*. Београд: Службени гласник.
- Bardutzky, S. (2010). The Strasbourg Court on the Dayton Constitution: judgment in the case of Sejdić and Finci v. Bosnia and Herzegovina, 22 December 2009. *European Constitutional Law Review*, 6(2), 309–333.
- Buzan, B. & Wæver, O. (2003). *Regions and powers: the structure of international security*. Cambridge University Press.
- Вукоичић, Ј. (2018). Исламистички тероризам на Балкану. *Зборник радова са научне конференције „Регионална сарадња у сузбијању прекограничне криминала: савремени изазови њероризма и миранјске кризе“*, 103–117. Бања Лука: Факултет безбједносних наука.
- Вучић, С. и Миленковић, М. (2014). Македонија: фактор стабилности или нестабилности у регионалном поткомплексу Западни Балкан. *Међународни ѡроблеми*, 66(3–4), 423–442.
- Дупљак, Р. (2001). *Каракѡер рајѡа у БиХ 1992–1995*. Сарајево: Институт Иѡн Сина.
- European Commission. (2019). *Communication to the European Parliament and the Council: Opinion on Bosnia and Herzegovina’s Application for Membership of the European Union*. Brussels: COM 261 Final.
- Hanau Santini, R. (2017). A New Regional Cold War in the Middle East and North Africa: Regional Security Complex Theory Revisited. *The International Spectator*, 52(4), 93–111.
- Хрватски медијски сервис. (2020, 25. септембар). Човић: Нећемо одустати док не осигурамо једнакоправност хрватског народа на свим разинама власти. ХМС. Преузето 24. 2. 2021. <https://hms.ba/covic-necemo-odustati-dok-ne-osiguramo-jednakopravnost-hrvatskog-naroda-na-svim-razinama-vlasti/>.
- Хусеиновић, С. (2018, 30. јул). Хрватска не смије затворити БиХ. *Дојче Веле*. Преузето 26. 3. 2021. <https://www.dw.com/bs/pelje%25A1ki-most-hrvatska-ne-smije-zatvoriti-bih/a-44867189>.
- International Crisis Group. (2011). *Bosna i Hercegovina: Šta Republika Srpska hoće?*. Sarajevo/Brisel: ICG.
- Јазвић, Д. (2019, 21. јул). Пељешки мост Сарајево више не може покушати зауставити. *Вечерњи лисѡ*. Преузето 27. 3. 2021. <https://www.vecernji.hr/vijesti/peljeski-most-sarajevo-vise-ne-moze-ni-pokusati-zaustaviti-1333351>.
- Kelly, R. E. (2007). Security theory in the „new regionalism“. *International Studies Review*, 9(2), 197–229.

- Ковачевић, М. (2019). Ограничења трансформативне моћи Европске уније и Западни Балкан. *Међународни њроблеми*, 71(1), 26–49.
- Leka, G. (2020). North Macedonia within Western Balkans sub-regional security complex: A Theoretical Approach. *International Journal of Innovation and Scientific Research*, 49(2), 206–215.
- Максимовић, Д. (2019, 19. септембар). Декларација с предумишљајем? *Дојче Веле*. Преузето 21. 2. 2021. <https://www.dw.com/sr/bih-deklaracija-s-predumi%C5%A1ljajem/a-50496129>.
- Национал (2020, 25. септембар). Пленковић пред Опћом скупштином УН тражио нови изборни закон у БиХ. *Национал*. Преузето 24. 2. 2021. <https://www.nacional.hr/plenkovic-pred-opcom-skupstinom-un-a-trazio-novi-izborni-zakon-u-bih/>.
- Народна скупштина Републике Српске [НСРС] (2017). Резолуција Народне скупштине Републике Српске о заштити уставног поретка и проглашењу војне неутралности, *Службени тласник Републике Српске*, бр. 111/17.
- Народна скупштина Републике Српске [НСРС] (2021). Закључак Народне скупштине Републике Српске у вези са захтјевом за подношењем извјештаја високог представника о цивилном спровођењу мировног споразума за период 1995–2020. године, *Службени тласник Републике Српске*, бр. 17/21.
- Office of the High Representative [OHR]. (2021). General information. Преузето: 30. 3. 2021. <http://www.ohr.int/about-ohr/general-information/>.
- Panić, B. (2009). Societal security – security and identity. *Western Balkans Security Observer-English Edition*, 13, 28–39.
- Радио Слободна Европа. (2019, 2. јул). Пентагон: Руски малигни утицај на Европу. *РСЕ*. Преузето 27. 3. 2021. <https://www.slobodnaevropa.org/a/pentagon-ruski-maligni-uticaj-na-evropu/30033296.html>.
- Савјет министара. (2016). Одлука о систему координације у процесу европских интеграција у БиХ. *Службени тласник БиХ*, бр. 8/16.
- Skočajić Juvan, N. & Grizold, A. (2017). The complex of security in the Western Balkans: processes and issues. *Teorija in praksa*, 54(2), 241–264.
- Странка демократске акције. (2019). *Програмска декларација*. Преузето 28. 3. 2021. http://sda.ba/assets/img/programska_deklaracija_sda.pdf.
- Тодорова, М. (2015). *Имајнарни Балкан*. Загреб: Наклада Љевак.
- United Nations Security Council. (2021). *Consolidated list of individuals, entities and other groups related to terrorism: generated on 21 April 2021*. Retrieved 27. 3. 2021. <https://www.un.org/securitycouncil/content/un-sc-consolidated-list>.
- Wæver, O. (2011). Politics, security, theory. *Security dialogue*, 42(4–5), 465–480.